

"EDINOST"

Ishaja po trikrat na teden v šestih izdanih ob **torkih, četrkih in sobotah**. Zjutranje izdanje izhaja ob 6. uri zjutraj, večerno pa ob 7. uri večer. — Obojno izdanje stane: za jeden mesec . . . 1.—, izven Avstrije f. 1.50 za tri mesece . . . 3.— " " " " 4.50 za pol leta . . . 6.— " " " " 9.— za vse leto . . . 12.— " " " " 18.—

Naročnine je plačevati naprej na naročbe brez priložene naročnine se uprava ne ozira.

Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 3 nč. izven Trsta po 4 nč.

EDINOST

Oglasi se računajo po tarifu v potitju; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor obsega navadnih vrstic. Poslana, osmrtnice in javne zahvale, domači oglasi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu ulica Caserma št. 13. Vsako pismo mora biti frankovano, kor nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in oglase sprejema *upravnništvo* ulica Molino piccolo št. 3. II. nadst. Naročnino in oglase je plačevati loco Trst. Odprte reklame cije so proste poštnine.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

"„P edinosti je moč“.

Vipavska železnica.

Minolega petka predložila je vlada poslanski zbornici zakonski načrt v zagotovljenje raznih železnic nižjega reda v letu 1896. Le o železnici Gorica-Ajdovščina pravi zakonski načrt v §. 2, da je to črto smatrati glavno železnico toliko po nje smeri, kolikor po razmerju v strminah. Ta železnica se zgradi torej z normalnim tirom, iz česar je sklepati, da se skoro podaljša ali do Logatca ali do Postojine. Iz utemeljevanja gori orenjenega zakonskega načrta razvidimo, da bode železnica Gorica-Ajdovščina dolga 30.4 kilometre; efektivni stroški bodo znašali 1,635.000 gl. z všteti 147000 gl. za vozove, 42600 gl. za interkalarne obresti in 20000 gl. za rezervni zaklad.

Nadalje posnemamo iz utemeljevanja: Začetek tej lokalni železnici bode v Gorici na postaji južne železnice. Od tu se obrne najprej do Bilij in bode sledila potem reki Vipavi do Ustja. Zadnja postaja bode južno-zapadno od Ajdovščine.

Za to železnico je veliko zanimanje ne le med lokalnimi interesi, ampak po vsej deželi; namen pa jej je, da izdatno zboljša pridobinske razmere v propadajoči vipavski dolini. Prebivalci se v glavnem bavijo z vinarstvom in sadjarstvom. A ravno razprodaja teh izdelkov se mora boriti velikimi težavami vsled dragih in nedostatnih občil v tem delu dežele. Znižanje voznine, kakoršno je možno po železnici, je pač najprimernejše sredstvo v to, da se bodo sadni pridelki, kojih je v obilici in v izborni kakovosti, mogli prodajati po dobrih cenah tudi v najdaljnje kraje in da se tako povzdignejo zaslužki obuboženega prebivalstva.

Kakor poljedelstvo, tako trpe po vipavski dolini vsled pomanjkanja občil tudi razna industrijska podjetja: mnogo žag, umetni mlin v Ajdovščini, tovarna kotlov in valjalnica na Fužinah itd. A sicer so dani vsi pogoji za vspešni razvoj teh industrij. Zdatnega zboljšanja neugodnih gospodarskih odnošajev je pa tem gotoveje pričakovati od te železnice, ker se bodo potem lahko intenzivneje izkoriščali tudi državni gozdovi v tem delu dežele.

PODLISTEK.

Iluzije.

Češki spisal Aug. Evg. Mužik; prevel I. P. (Konec.)

Zakon Jana Jiráta bil je srečen, to je takov, kakor so zakoni v vseh slučajih, kjer ni časa, da se porode notranji konflikti in se vsa dotika zakonskih omejuje samo na tekoče, čisto zunanje dogodke. Samo jedenkrat v vsem svojem življenji razjezil se je bil v istini nad svojo ženo. To je bilo takrat, ko se je odločila v nepremišljenem trenutku, malo ohladiti preveč razgreto fantazijo soprogovo.

„Pojdi, pojdi“, rekla je. „Zaman vznemirjaš deco! Deca je deca in zato ti veruje. Ko pa narastejo, spoznajo, da je vse to prazna bajka. Že deset let govoriš vsak trenutek, da nas vse popelješ tje, a glej! sam nisi bil doma — niti sam ne veš, kako dolgo je temu. Ti pojdeš, da, z deco — v zlati kočiji!“

„Da, pojdem, pojdem, da veš! I ti, i deca, vsi pojdemo!“

In soprog se je razburil, da ste se mu v

Ta železnica je namenjena v prvi vrsti krajnim prometnim potrebam, a bode tudi prometno-politiške važnosti, ker jo je smatrati prvim korakom do železnice Gorica-Postojina, koja poslednja železnica bi značila dragoceno popolnjenje železniškega omrežja na jugozapadu monarhije. Ta eventualnost se bode morala poštovati o gradnji železnice Gorica-Ajdovščina v tem zmislu, da se bode ravnati glede smeri in strmcev po pravilih, veljavnih za glavne železnice.

V nabavo potrebnega efektivnega naložnega kapitala 1,635.000 gl. dovoli se temu podjetju državna garancija čistega letnega dohodka za obrestovanje in poplačanje prioriteta kapitala v najvišem znesku 1,516 000 gl. —; toda le pod tem pogojem, da prevzamejo dežela in interesi za najmanje 150.000 gl. prvotnih delnic delniške družbe, ki se ima zasnovati, in sicer po polni normalni vrednosti. Pri tem je opaziti, da je že sklenil deželni zbor goriški, da nakloni za to podjetje 100.000 gl. za prvotne delnice, tako, da bode interesentom nabrati le prispevek 50.000 gl.

Glasom proračunjenja o dohodkih te železnice je računati s prvega na letni čisti dohodek 85.000 gl., pozneje pa 49.000 gl. Vsled gori označene državne garancije naraste torej državni letno breme 29.500 gl., pozneje 15.500 gl. Vlada pa meni, da gospodarska in skupnodržavna važnost te železnice — tako zaključuje utemeljevanja — opravičuje to breme.

DOPISI.

Iz učiteljskih krogov. — Odgovor dopisniku iz Gorice v 56. št. „Ed.“ (Konec.) Drug dopisnik nam piše:

V goriškem okraju je učiteljev, ki službujejo že od 1874. leta in imajo še plačo 400 gl. in drugi, ki službujejo od 1861. leta s plačo 500 gl. En primer: Neki nečak službuje od 1871. leta in je v I. plač. vrsti, tovariši njegovi, službujoči od 1874. leta naprej, so pa še v III. plač. vrsti; taka je pravica v goriškem okraju! In pri takih pla-

očeh zabliskali dve debeli solzi. Čutil je, kako se trga poslednje predivo njegovih iluzij vsled ostrega, nemilosrčnega napada ženine dvojbe in drobnih črvček dvoma počel je neprenehoma naglodavati i njegovo notranjost. Toda takoj udušil ga je zopet z vso vero vsega svojega življenja — čemu bi mu neki bilo življenje brez upa, da bode svoj dom vendar jedenkrat videl!

Med tem je dorasla deca, ne da bi bila tudi samo jedenkrat uzrla zaželeni raj svojega očeta. Z lahko svojo mislijo, pristopno vsem utiskom mladosti, prešla je očetov idejal, potlačujé ga vedno bolj in bolj v ozadje v načrtih in računih rodbinskih. Jan ostal je tu sam, edini vernik v ozkem krogu nerazumnih duš, in veren svojim sanjam videval vedno svoj rojstni kraj, vsaj v duhu, v trenutkih počitka. Sledil je cilj življenja osob, ki so mu bile nekdanj prirasle k srcu; toda te so že davno pozabile nanj; niti se ga niso več spominjale. Da, premnoge izmed njih bile so že davno umrle, toda Jan Jirát umeščaval jih je še vedno v vrste živih ter se veselil na sestanek.

S tem svojim življenjem, zanešenim v daljavo kakor zanes burja ptiča z zlomljenima perutnicama daleč proč od njegove namerovane poti,

čah in razmerah naj bi učitelji lepo molčali, bili zadovoljni, po svojem stanu primerno živeli, svojo deco lepo odgojali in zraven tega še po mogočnosti tudi kaj žrtvovali za narod! Kako je možno zahtevati vse to od učitelja z družino pri borni plači 400 gl.?

Če se pa malce potožimo, brž s kolom po nas nezadovoljnežih, nenasitnežih!

Učiteljstvo goriško že nad 10 let prosi zboljšanja, a do sedaj še brez vspeha.

Priznava se sicer od vseh strani, da so učiteljske plače premajhne, a stori se pa ne ničesar. Toda gospoda, s samimi lepimi besedami nam ni še prav nič pomagano, ampak tako ravnanje je bolj podobno roganju nego sočuvstvovanju.

Učitelji smo zelo skromni v svojih prošnjah; ne prosimo, kdo ve koliko, marveč le primerno našemu stanu in našim potrebam, čemur pa plača 400 gl. v današnjih dneh ne odgovarja. Izgovori, da dežela je uboga, da ne more več prenašati, ne veljajo. Ako se najde denar, ko gre za druge potrebe, koliko bolj bi se moral najti v ta namen: za narodne učitelje, oziroma za narodno odgojo, kajti le zadovoljen in vesel učitelj more izpolnjevati dolžnosti svojega stanu. In vprašal bi kmeta, kateri davek, ki ga plačuje, mu prinaša več dobička nego davek za šolo?! Ali ni vsacega pravega očeta prva skrb in dolžnost skrbeti za pouk in odgojo otrok? Mislim torej, da bi bilo le malo davkoplačevalcev (izvzemši nasprotnike napredka in šole in našuntane), ki bi ne bili voljni darovati še 1—2% več v ta namen. Če se niso naši poslanci zamerili, ko so v državnem zboru glasovali za zboljšanje plač uradnikom in za druge potrebe, bi bilo nespametno trditi, da se zamerijo, če privolijo kaj več za šolo in učitelje, iste učitelje, ki poučujejo in odgajajo lastno njih deco. Res je sicer, da so ital. poslanci protivni zboljšanju naših plač, ali to bi se bilo morda dalo doseči tudi proti njihovi volji, kakor se je zgodilo glede podpore obrtni šoli. Vendar hvala poslancem vsaj za to, kar so storili, da bi se le uresničilo in izvelo; da bi le ne strohnel oni načrt kje v deželni hiši! Ako bi moral! pa doživeti tudi to

življenjem, ki se nikdar ne povrne tja, kamor želi — s tem življenjem, vzraslim v globini duše, a izsmehovanim od najbližjih sorodnikov, priklenjen z mogočnimi verigami na nove ljudi, kateri ga ne razumejo in niti ne občutijo istih nedolžnih želj — vleče se Jan Jirát po svetu dalje.

Kako neki to konča?

Globoka ljubezen do rojstnega kotička in vedno bdéci, večno mučni čut, da spada v daljnje kraje, živi v njem leta in leta nepomanjšan, dá, še raste vedno bolj in bolj.

Zdi se mi, da se te iluzije Jana Jiráta ne uresničijo nikdar, toda vzrok so jim njegove nade in neumorne življenske sile. Gotovo vem, da i na smrtni postelji ne bode verjel, da je bolan, da je vsega konec in da ne zagleda nikdar, nikdar več doma svojega. Jan Jirát umre istotako, toda v sladki veri, da ozdravi čim preje in da uzre vendar-le svoje domovje. Spoznanje, da se to nikdar ne zgodi, da je konec vsega, provzročilo bi mu takoj drugačno smrt, mnogo groznejšo; obupno in smrtnogrozno streznjenje človeka, ki ima biti pokopan za vse čase v tujo zemljo! Saj v taki zemlji tudi po smrti ne more zadobiti tako iskreno zaželjenega počitka!

iznenadenje, tedaj bi si že morali poiskati družih poti! —

Dovoljujem si ob tej priliki izraziti nekoliko misli v tem obziru. Naša „Zaveza“ ali katera druga bi morala sklicati nekak shod, kjer bi bilo po mogočnosti zastopano učiteljstvo vseh avstrijskih kronovin. (Vzglejmo se na družih stanovih!). Tu bi se izdelal nekak skupen načrt učiteljskim plačam in določil minimum.

Ta naj bi se potem predložil državnemu zboru, ki naj bi že enkrat rešil to zadevo. Ako smo v svojih dolžnostih navezani na državne zakone, je opravičeno tudi, da bi država skrbela za naše plače, vsaj toliko, da bi določila minimum. Po tej poti, mislim, prišli bi prej do cilja.

Kakor sem omenjal že, je na Goriškem učiteljev, ki službujejo že 22 let, a imajo plačo 400 gl., na Štajerskem pa dobi vsak v najslabšem položaju po 10 letnem službovanju plačo 600 gl. s petletnicami po 60 (pri nas le 40). Zlasti četrtoletnikom v Kopru svetujem, da dobro premislijo, predno prosijo za katero mesto na Goriškem, zlasti v goriškem okraju, kjer vladajo najslabše razmere in se z učiteljstvom najstrožje postopa.

Ako bo učiteljstvo delovalo v tem smislu, se pomanjkanje učiteljev še povekša, kar bo gotovo ugajalo onim davkoplačevalcem, ki ne privoščijo učiteljem poštenega življenja! Vidite dragi tovariši, na ta način pomoremo tudi ubogi deželi, da ne bo imela toliko „nepotrebnih“ stroškov za šolo in učiteljstvo, kajti če ne bo učiteljev, jih ne bo treba plačevati, šolske zgrade se pa lahko uporabijo v kako občinsko potrebo, ki je nujnejša nego odgoja mladine. Upam, da se o tem predlogu ne bodo spotikali dotični davkoplačevalci.

Iz Gorice, 14. maja. (Drugo izdanje ajševiške afere.) [Izv. dopis.] Kdo se cenjenih čitateljev „Edinosti“ ne spominja na ajševiško afero, ki se je vršila pred več leti! Takrat je zapadlo kazenskemu zakonu več slovenskih mladeničev, ker so branili čast slovenske zastave proti goriškemu laškemu olikancem. Slovenci so bili toženi — in obsojeni. Uprav tako bode v spominu čitateljem tudi podgorski napad. Tudi tukaj so bili žrtev slovenski mladeniči, ki so sicer zajeli obilo laške mestne prosvete goriške.

A sedaj je prišla na vrsto zopet druga, ajševiški aféri slična razprava. Dne 19. marca ali na Jožefovo, šlo je z lova po dunajski cesti proti mestu nekaj nedeljskih lovcev, častnikov v civilu, med temi stotnik Müller, nadporočnik Auer, baron Kuhn (sin F. Z. M. Kuhna) ter njih sluga. Iz mesta proti „Bajti“ šlo je nekaj mladeničev od 16. do 19. leta, popevaje pesmi. Nekdo iz družbe se je baje rogal mladeničem ter rekel „verfluchte Italiener“, na kar se je jeden mladenič postavil po robu rekši jim, če so pijani, naj grejo spat. Lovci so bili oboroženi, mladeniči goloroki; ker je jeden mladeničev vrgel pest peska baronu Kuhnu v hrbet, zapodil se je stotnik Müller za mladeničem ter ujel jednega in ga s palico pretepel ter potem izročil svojemu slugi; istočasno je bilo slišati strel iz puške, katerega je sprožil proti mladeničem jeden član družbe. Ta strel je dal povoda, da je pričelo lučanje kamenja, na kar sta sledila zopet nova dva strela in sicer ne v zrak, kajti zadela sta v stebila prav nizko od tal, kar se je dokazalo o komisijiski preiskavi. Jeden mladeničev je trdil celó, da mu je kroglja preluknjala klobuk. Ujetega mladeniča so preteпали s palicami vse do mesta, kjer so ga izročili policijskemu komisarju na daljnje postopanje. Redarstvo je postopalo uradno. Zaprla je del mladeničev — 7 na številu — ter izročilo iste državnemu pravdnistvu. Goriški „Corriere“ je hitro na to prinesel vest, da so Slovenci napadli meščane. Mimogredé bode povedano, da vsi mladeniči tičijo pod oblastjo goriškega mesta ter da so obiskovali po mestu, ustanovljene šole! Mimo tega pa se je dokazalo pri glavni razpravi, da isti ne čutijo slovensko-narodno ter da deloma niti čitati ne znajo. Tako je poskrbelo goriško mesto za njih odgojo; in taka vzgoja je bila uzrok, da se mladeniči niso boljše vedli nasproti gospodskim mestnim lovcem ali častnikom v civilni opravi. Državno pravdnistvo, oziroma drž. pravdnik Canevari, sestavil je obtožnico proti osmim mladeničem, ki so se zagovarjali dne 13. t. m. pred okrožnim sodiščem v Gorici. V obtožnici je nagla-

šal tudi narodnostna nasprotstva (antagonismo nazionale) ter na podlagi istih podkrepiljeval goriškemu sodišču svojo obtožnico. Vse preiskavo je imel v rokah preiskovalni sodnik Musina, kateri je znan kakor neprijatelj slovenske besede, posebno pa uradovanja. Sodniki so bili: svetovalec Schwarza, predsednik, Gironcoli in dell' Ara sodnika. Mladeniči so govorili slovenski, obtožnica je bila laška. Razprava se je vodila v vseh treh jezikih: italijanski, nemški in slovenski.

Državno pravdnistvo je zastopal dr. Sanzin, branitelj je bil dr. Stanič. Iz poročila je posneti, da so bili glavne priče gospodje lovci, ki so streljali na goloroke mladeniče. Priče so priznale, da je stotnik Müller pretepel ujetega mladeniča — a on sam je priznal, da je zlomil svojo palico na hrbtu mladeničevem. Branitelj dr. Stanič so je bil odločno uprl proti prisegi stotnikovi, sklicevaje se na to, da je bil stotnik večkrat že v konfliktu s civilisti ter da se vrši proti njemu preiskava radi pretepanja nekega narednika in da ga je on (zagovornik) ovadil pristojni vojaški oblastnji radi neumestnega uporabljanja ubijalnega orožja. Sodišče ni ugodilo zahtevi braniteljevi. Tekom razprave je zahteval branitelj, naj sodišče dožene resnico, v kolikor se dostaje njegovih navajanj proti stotniku, da boče mogio temeljiteje izreči svojo razsodbo; zahteval je tudi, naj se prečita njegova ovadba, da sta bila istotako napadena tudi dva duhovnika na poti proti „Bajti“ od izvestnih častnikov, ki so ju počastili z besedo „pfaff“. To vse je zahteval branitelj, da dokaže prave izzivalce. Toda sodišče ni hotelo upoštevati vsega tega. Od obtožencev je bilo obsojenih pet in sicer od 5 do 6 mesecev; trije so bili oproščeni. Zanimivo je bilo pri razpravi to, da ni zastopal svoje obtožnice državni pravdnik Canevari sam, marveč je poslal v boj svojega namestnika, kateri je v svojem govoru ovrgeel važnost trditve v obtožnici glede narodne nestrpnosti, kajti priznal je, da pri obtožencih ni niti sledu narodnega duha ter da on (tožitelj) odreka vsemu temu kakoršnokoli politično važnost. To priznanje je tem važniše, ker je obtožnica bila nekako osoljena s povdankom o narodnem nasprotstvu, ki je baje mladeniče privedlo do izgrede. Zeló zanimiva so bila izvajanja branitelja dr. Staniča. S podprtimi razlogi je dokazoval, da bi morale sedeti na zatoženi klopi glavne priče, kajti one so zgrešile prav za prav: kajti ne le, da se niso izognile neolikanim mladeničem, marveč so celó uporabile orožje, kar je dovoljeno le v skrajni sili. Streljali da so v goloroke mladeniče brez ozira na to, da bi bili lahko zadeli slučajno tudi kako drugo nedolžno osebo, n. pr. g. Majerja iz Vipave, ki se je ravno vozil proti Gorici. Na podlagi obtožnice je izvajal branitelj sklep, da je torej dovoljeno streljati za kmečkimi mladeniči, dočim se isti preganjajo kazenski, ker so vrgli malo peska v hrbet kakemu baronu ali stotniku, ki sta hotela imponovati mladeničem s svojim netaktnim postopanjem. Prav izboren in vsakega uvaževanja vreden njegov govor je uplival na slovensko občinstvo, katero ga je razumelo; ne tako na one člane sodnega dvora, ki niso zmožni slovensčine, čeprav so izkazali svojo sposobnost. Predsednik Schmarda n. pr. se ni znal niti izraziti v slovensčini, nego si je na pol stavka moral pomagati z italijanščino. Dokler ne bodo razumeli sodniki zatožencev in prič, ti poslednji pa ne sodnikov, dotlej ni pričakovati točne sodne razprave. Pričakovati je, da ta razprava najde svoj odziv drugod. Slovenci sicer niso prizadeti s to razpravo, ker vsa moralna vzgoja obsojencev pada le na odgovornost goriškega mesta, pod čigar oblast spadajo obsojeni. Kakoršne so si vzgojili, takšne imajo. A mi protestujemo proti vsem poskusom, da bi se ta dogodek zapisal na rovaš goriških Slovencev. Znatiteljni smo, ali bode drž. pravdnistvo tudi pri neki drugi bližajoči se razpravi zastopalo načelo o „antagonismo nazionale“ v razpravi, ki se bode vršila proti napadalcu na delavca iz goriške tiskarne, kateri je vsled tega napada bolan že osem tednov. O izidu sporočimo.

Krajišnik.

Politiške vesti.

V TRSTU, dne 19. maja 1896.

„Pastirska okrožnica goriškega nadškofa je zadela dva časopisa goriška in sicer

„Soča“ ter „Il Corriere di Gorizia“. „L'Eco del Litorale“, govore o tej okrožnici, navaja, da je „Il Corriere“ odprto protikatoličanski časopis, dočim ni tako z nekim slovenskim (Soča), kateri razgreva ljudstvo v neposlušnosti do nadškofa in širi krive nauke pod plaščem katoličanstva. Čudni časi so nastopili res! — „Soča“ pa poroča, da njeno uredništvo dá prevesti na italijanski vse svoje članke, kateri so izšli v poslednjem času v tej stvari in ki so povzročili vnovič potrebo, da se nastopa proti nji s propovednic. Vse te članke odpošlje naravnost svetemu Očetu, da se prepriča isti o umestnosti ali neumestnosti nove okrožnice.

Tako nam pišejo iz Gorice. Ker pa utegnejo ti dogodki imeti za seboj posledic, kakoršnih se morejo veseliti le zakleti sovražniki naroda slovenskega, treba že, da označimo — a kolikor možno na kratko — svoje stališče z ozirom na te dogodke.

Mi se ni malo nočemo identifikovati se „Sočinimi“ članki, toda naglašeno bode, da so isti navajali zgodovinska dejstva — ali resnična ali namišljena —, zbok česar smatramo mi velikim nedostatkom, da n. pr. „Prim. list“ niti skušal ni niti z jedno samo besedico, da bi dokazal neresničnost onih navedenih dejstev, ampak se je omejil le na pavšalno obsodbo: „Soča“ je brezverska, „Soča“ je liberalna, „Soča“ je husitska. In vendar bi moralo biti ravno dotičnim krogom v prvi vrsti do takega in čim hitrejšega protidokaza. Do take objektivnosti, o gospóda pri „Prim. listu“, se morate popeti; in dokler se ne popnete, dotlej že bodedo morali misliti, da vam ni za versko stvar, ampak da ste le protivniki vsaki narodno odločni osebi, ker služite protislovenski struji.

Vidite, mi se ne obotavljamo niti jeden hip, da ne bi izrekli svojega obžalovanja na neumestnem napadu v „Sočinih“ člankih, naperjenem proti neki tržaški osebi, koje ni več med živimi, cerkveni osebi, ki je zaslužila in tudi res uživala spoštovanje nas vseh. S tem pa še ni rečeno, da ne velja tudi vse drugo, kar je pisal „Sočin“ člankar.

Sosebno pa bi mi želeli pojasniti o povodu onim glasovitim člankom v „Soči“; pojasnila: ali je res ali ni res, da se v škofijski pisarni goriški zapostavlja slovenski jezik, dočim uživata nemški in italijanski vsa svoja prava; in ali je res ali ni res, da so nekateri duhovniki dobili celó ukor, ker niso hoteli vsprejeti neslovenskih odlokov, izdanih od posvetnih oblastnj?! Kajti to vendar ne gre, da bi bilo zabranjeno duhovniku, kar je dovoljeno slednjemu težaku: braniti svoja ustavna, politiška in narodna prava, zajamčena v zakonih! To je za nas jedro v tem prepiru; a vest nam pravi, da to vprašanje ni v nikakoršni jezi z vprašanjem avtoritete škofov. Gospóda, nikar ne odmikajmo stvari z nje prave podstave, kajti ni drugače, nego tako, kakor je rekel in pravi vedno — sv. Oče Lev XIII.: vero treba ločiti od politike, duhovnika od politike. Nočemo vam navajati vzgledov in slučajev iz aktualne politike, kako duhovniki ob različnih vprašanjih stojé v različnih taborih ne da bi se ni malo pregrešili zoper dolžnosti do svoje vere. To so ravno vprašanja politiškega naziranja, ne pa verske udanosti. Nočemo navajati takih vzgledov, le jeden konkretni slučaj hočemo navesti iz domačega življenja goriškega. Rečimo, da je prevzvišeni nadškof goriški glasoval v deželnem zboru za dovoljenje več tisočakov iz deželnega zaklada za furlanski tramway. Denimo to, in pridodajmo, da je ogromna večina v deželi — vštévši precejšen del Furlanije same — odločno proti takemu nepotrebnemu zametanju deželnega denarja, ker imamo sto in sto drugih krvavih potreb. Denimo na dalje, da so slovenski poslanci, vštévši duhovnika Gregorčiča in Grčo, glasovali po svojih nazorih, ki pa niso identični z nazori njegove prevzvišenosti v tem konkretnem slučaju in da so glasovali tako, kakor je zahtevala ogromna večina v deželi. Denimo vse to in priti moramo da zaključka: da prevzvišenemu vladiki ne smemo ničesar očitati, če je on glasoval drugače, nego misli ogromna večina v deželi, kajti glasoval je po svojem prepričanju; istotako pa ni smeti očitati ni duhovnikom a poslancema ni ostalim poslancem, da bi bili grešili proti avto-

riteti nadškofa, ker niso glasovali tako, kakor je glasoval nadškof. Kakor je s tem, tako je z vsakim političkim in narodnim vprašanjem. Zato pa bi bilo res želeli, da bi se enkrat zbistrili pojmi o toliko imenovani škofovski avtoriteti; a to ne le med širšim ljudstvom, ampak tudi v izvestnih krogih, menečih, da se bore za avtoriteto škofov, dočim jej v resnici le škodujejo se svojimi pretiravanji. Tu ne velja niti ta izgovor, da je ton polemike tu pa tam žaljiv celó za osebo samo cerkvenih dostojanstvenikov. Mi smo gotovo prvi, ki obžalujemo iskreno sleherno robatost v polemiki, toda pomisliti moramo, da se v tem pogledu greši v nas — vseuprek in na vseh straneh, da imamo vsi vsak svoj del krivde na žalostnih razmerah naših.

Kako je postopati političnim komisarjem o raznih volitvah? Pišejo nam od nekdaj: Nedavno temu dovršena razprava v državnem zboru o volilni preosnovi je vrgla na površino tudi razna vprašanja, kako se imajo ravnati vladni poverjeniki pri raznih volitvah. Naš poslanec Spinčić je dokazoval o tej priliki, kako se postopa v Istri ter zahteval zboljšanja v tem pogledu. S klopi poročevalčeve je dobil odgovor; kakšen, to vedó oni čitatelji, ki so pazno prečitali vašo rubriko „Volilna preosnova“. V kakem nasprotju so izvajanja gospoda poročevalca z dejanskim postopanjem in oblastjo vladnih poverjenikov o volitvah v Istri, kaže nam zopet jeden novi slučaj, ki se je dogodil uprav te dni v Malem Lošinj u volitvi volilnih mož za lošinjsko občino. Ta občina je obkrožena od Hrvatov, in radi tega ima pravico vsak Hrvat zahtevati, da se mu pove od strani volilne komisije tudi v hrvatskem jeziku to, kar se je povedalo onim, ki so mogoče razumeli italijanski. Volilna komisija v Malem Lošinj u, ali nje predsednik, tamošnji župan, je namreč prečital samo v italijanskem jeziku volilna navodila za volitev volilnih mož. Neki hrvatski volilec je zahteval, naj prečita isto tudi hrvatski, ker da ne razumé italijanski; župan pa, kakor predsednik, ni hotel ustreči tej zahtevi v kljub zahtevanju vladnega poverjenika, g. Zuecha (Cveka), ampak se je ojstro postavil po robu vladnemu poverjeniku, ki je hotel prečitati na svojo pest dotično besedilo tudi hrvatski, rekši, da zapusti (župan namreč) volilno dvorano in prepusti predsedstvo vladnemu komesarju. In res, ko je hotel komisar prečitati navodilo hrvatski, zapustili so dvorano župan in njegovi somišljeniki v komisiji. Kaj je storil na to vladni komisar (?) (Strmite čitatelji!) Šel je prosit gospoda predsednika, naj se povrne v dvorano, obljubiši mu, da se navodilo ne prečita hrvatski, češ, da je dotični volilec odstopil od tega zahtevanja! Tako je tudi bilo. Vladni komisar je moral odnehati in zahtevi dotičnega volilca se ni ugodilo vzlic jasnemu slovu zakona. Mi pa vprašamo, ali se ni s tem ponižala vladna avtoriteta pred priprostim ljudstvom zavoljo par laških kvičavcev?

Tako so postopali vladni komisarji v Istri doslej in bodo postopali odslej ukljub raznim zakonskim določbam. Kdor ne veruje tej primeri, ta naj čita zadnjo številko puljskega „Il giovine pensiero“, kjer dobi potrdilo in povrh še zvé, da so zmagali pri volitvi nasprotniki, kar ni bilo doslej navadno! Drugo razlaganje bi bilo odveč!

Državni zbor. Poslanska zbornica je razpravljala včeraj vladne predloge, tičóče se revizije zemljiško-davčnega katastra, premembe zakona o razvidnosti davčnega katastra in o odpisovanju zemljiškega davka radi poškodovanja naravnih pridelkov po elementarnih nezgodah. V razpravo sta posegla tudi slovenska poslanca Povše in Robič

Volilna preosnova. (Konec.) Splošni volilni razred ne bode volil ob nedeljah, kakor so zahtevali nekateri, ampak ob delavnikih. Poslanec Brzorad je predlagal, naj bi bili vladni komisarji in ostali členi komisije polagali svečano obljubo namesto prisege. Ta predlog je podpiral tudi posl. Spinčić. Navel je kričeč vzgled od 4. marca 1891., ko sti o volitvi poslanca dve volilni komisiji v Istri jednostavno odklonili toliko zakonito izvojenih volilnih mož, kolikor je trebalo, da je bila jednakost glasov. Pri ponovni volitvi je jedna komisija odvrnila še dva hrvatska volilna moža, ki sta predpoludne glasovala brez zadržka pred isto komisijo. Tako je dobil italijanski

kandidat večino. In take stvari so se dogajale pred očmi vladnega komisarja. Temu treba storiti konec in zato bi bila umestna svečana obljuba. A tudi pri volitvi volilnih mož se gode grde nepristojnosti, kojih ne more preprečiti vladni komisar. Žal, da je padel Brzoradov predlog. Zakaj? Tega ni povedal nikdo. — Daljša razprava je bila tudi o vprašanju, ali naj volilni možje o volitvi poslanca pokažejo svoj listek, tako, da vsakdo vé, kako se je glasovalo, ali pa naj bi se glasovnice metale v žaro (urno), torej: tajna volitev. Vsprejel se je predlog za tajno volitev in to proti želji vlade. Za volitev volilnih mož pa je propadla tajna volitev.

Tako smo označili kolikor možno poljudno nekoje glavne poteze iz volilne preosnove. Dne 7. t. m. bilo je tretje čitanje in z definitivnim vsprejetjem te predloge nastopila je vsakako nova doba v parlamentarnem in političkem življenju monarhije. Dan 7. maja 1896. je torej zabeležiti med znamenite dneve.

Kronanje ruskega carja. Glasom včeraj iz Moskve došlih poročil je do včeraj opoludne tam deževalo, toda sedaj imajo krasno vreme. Ljudstvo drvi od vseh krajev v Moskvo. Meščani se žurijo, da končajo okrasiti mesto. Poslopja so doslovno pokrita z rdečimi, belimi in višnjevimi preprogami, raz streh vihrajo velikanske zastave. Neštevilno transparentov je že pripravljenih za splošno razsvetljavo mesta. Več del teh transparentov nosi za napis prvo kitico ruske carske pesmi: „Življenje za carja!“, „Gospod povzdigni, Gospod obvaruj carja!“

O Petrovski palači, v kateri bo de bival car za dóbo slavnostij, poročajo iz Moskve, da je ta palača razmerno zeló priprosta zgradba. V vsej palači je ni niti jedne peči, kajti palača je namenjena le za bivanje v poletni dóbi. Tej palači nasproti zgradili so prekrasen paviljon, iz katerega bo de car danes (19.) in jutri razgledoval mimo korakajočo vojsko. Defiliralo bo de 100.000 mož, koja vojska je že zbrana v Moskvi. Na desni in levi strani tega carskega paviljona so zgradeni odri in lože za one goste, ki bodo gledali pogoščenje ljudstva. Za to pogoščenje preskrbel je carjev dvor 800.000 čaš, baš toliko kozarcev in vrčev, 800.000 litrov piva, toliko hlebov kruha in klobas. Vse priprave za slavnosti kronanja vršé se v velikanskem slogu. Seveda pri takem sljaju ne marajo zaostati v tekmovanju niti odposlaniki tujih držav, toda izredni krediti, ki so jih dovolile dotične države v ta namen, bili so kmalu izcrpljeni. No, avstro-ogerski odposlanik na ruskem dvoru, princ Liechtenstein, pa je dodal 300.000 glđ. iz svojega žepa, da naše odposlanstvo priredi slavnosti, dostojne mogočnega carja.

Različne vesti.

Nadvojvoda Karol Ludovik. Bolezen nadvojvode se je obrnila tako na zlo, da že včeraj ni bilo več náde do ozdravljenja. Moči so pojemale, a slabost srca naraščala. Obitelj bolnikova je zaprosila papeževega blagoslova, kateri prošnji je že ustreženo.

Danes zjutraj je izdihnil svojo dušo nadvojvoda Karol Ludovik.

Nadvojvoda Karol Ludovik je bil brat našega presvitlega cesarja. Poslednji je včeraj obiskal svojega obolelega brata. Bolnik je bil pri popolni zavesti in je obžaloval, da se ne more udeležiti slavnosti kronanja ruskega carja. Po odhodu cesarjevem se je zopet poslabšalo stanje bolnikovo. Pozneje je došla v palačo tudi Njeno Veličanstvo, cesarica. Vsled tega žalostnega dogodka so došli na Dunaj vsi členi cesarske hiše; nadvojvoda Ferdinand d'Este, sin umrlega nadvojvode, je dospel danes tjakaj.

V vsem prebivalstvu kaže se iskreno sočutje s cesarsko hišo. Pred palačo je vedno stala velika množica ljudij, ki je skrbno pričakovala vesti o razvoju bolezni.

O postanku te hude bolezni — hudega, driski podobnega katārja v čevih — pravijo, da si je nadvojvoda Karol Ludovik nakopal isto, ko je bil, obiskavši svojega bolnega sina v Egiptu, potoval po Črnem morju. (Glej najnovejše vesti!)

Nadvojvoda Leopold Salvator, c. in kr. general, pride dne 20. t. m. iz Zagreba v Gorico na pregledovanje goriške posadke. Nastani se v

„Hotelu Gunkel“, kjer bo de sprejemal tudi poklonstva. Nadvojvoda je nastanjen v Zagrebu, kjer si je pridobil simpatije hrvatskega občinstva, ker zna uvaževati odnošaje in, kar je glavno, tudi ceniti neomajano zaupanje Hrvatov v prejasno hišo vladarsko. Ko bi se ugledali v njegov primer tudi drugi velikaši, bi vel povsem drug veter na Hrvatskem. O priliki otvoritve milenijskega vrišča v Budimpešti, ko so izvesili zastave v Zagrebu tu pa tam, na stanovanju nadvojvode ni bilo videti nijedne zastave. Neko nedeljo tega meseca je bil s svojo prejasno družino v lepem Zagrebškem „Maksimiru“, ko je koncertovala vojaška godba. Vozil se je v kočiji, a ko je slišal, da godba svira narodno himno „Ljepa naša domovina“, dal je ustaviti kočijo in se je odpeljal še le potem, ko je godba končala. Tako spoštuje narodne občutke prava plemenita kri! O njegovem prihodu v Gorico pozdravljamo tudi mi prejasnega nadvojvoda z „Dobro nam došel na slovenska tla!“

Poročil se je včeraj v Ljubljani odvetnik in dež. poslanec, g. dr. Danilo Majaron, z gosposdičino Fernando Starètovo. Bilo srečno!

Osebná vest. General topništva in generalni nadzornik vojske, baron Schönfeld, odpeljal se je včeraj na parniku „Petka“ iz Trsta v Zader.

Birma v Trstu. Tržaška preč. kurija objavlja nastopni red, po katerem se bo de letos delil zakrament sv. Birme v tržaskih župnih cerkvah: 1.) Na binkoštno nedeljo in binkoštni ponedeljek (dné 24. in 25. t. m.) v stolni cerkvi pri sv. Justu po slovesni sv. maši, ki pričné ob 10. uri predp. — 2.) V torek (26. t. m.) ob 11. uri v župni cerkvi pri sv. Mariji Goraji (oo. jezuvitih). — 3.) V četrtek (28. t. m.) ob 11. uri pri sv. Antonu novem. — 4.) V soboto (30. t. m.) ob 11. uri v župni cerkvi pri Mariji Pomagaj (sv. Antonu starem). — 5.) Na nedeljo sv. Trojice (31. t. m.) ob 10. uri v župni cerkvi pri sv. Jakobu.

Mestni svét tržaški. Poslednji javni seji našega občinskega zastopa predsedoval je župan dr. Pitteri, prisotnih bilo je 33 svetovalcev. Po odobrenju zapisnika prejšnje seje priobčil je župan, da je svetovalec prof. Vio poklonil občinskemu zastopu 50 iztisov svoje knjižice: „Postulati dell' economia moderna in materia di acquedotti“ (Zahteva modernega narodnega gospodarstva gledé vodovodov). Zbor se je zahvalil na darilu. Zatem je župan odgovoril na interpelacijo, ki jo je stavil svetovalec dr. Venezian v seji dné 1. aprila gledé razsodbe, ki je bila proglašena proti nekemu zasebniku (g. inžen. Živicu. Ured.) toženemu, da je žalil na časti nekega občinskega uradnika. Interpelant se je zahvalil na odgovoru ter predložil, da naj se stvar priobči ministru pravosodja, ker sodno postopanje v tem slučaju bajé ni bilo pravilno. Zbor je vsprejel ta predlog. — Nato je interpeloval svetovalec Do llen z gledé preskrbljenja Barkovelj in Rojana s pitno vodo. Župan je dal v odgovor prečitati poročilo, glasom katerega ima občina sedaj nič manj nego petero ponudeb za vodovode. Jeden ali drugi izmed teh načrtov utegne se vendar izvesti.

Prva točka dnevnega reda bilo je poročilo mestne delegacije o načrtih za zgradbo lokalne železnice v sv. Rok in železnice v Kanfanar. Delegacija izreka se proti namerovanima program in navaja razne vzroke v podkrepljenje svojega menenja. O tem predmetu pričela je živahna razprava, v katero so posegli svetovalci Combí, dr. Venezian, dr. D'Angeli in dr. Geiringer. Zbor je slednjič vsprejel z večino glasov predlog delegacije, toda z dodatkom, ki ga je predložil dr. Geiringer. Glasom tega dodatka izjavlja mestni svét, da je sicer načeloma sporazumen s tem, da se zgraditi omenjeni progi, zahteva pa, da se preloži črta z ozirom na javno varnost in na javni promet.

Slednjič je zbor dovolil razne kredite, med temi 165 glđ. 35 nč. za nabavo pohištva za nove razrede na ljudski šoli v Škednju. Za mednarodni semenj z vinom, ki naj bo de v Trstu, pridržal je zbor že dovoljenih 1000 glđ. za leto 1897.

Ob 1/9. uri končala je javna seja in nadaljevala je tajna. V isti je zbor imenoval nekatere učitelje in druge občinske uradnike ter vpokojil jednega profesorja občinske realke, dovolivši mu primerno pokojnino.

Izložba modélov za monumentalni vodnjak

